

Zimski športni utrip

Hrušica je majhna vasica v vznožju Karavank, ki so v svoji raznolikosti dokaj prijazne za smučarske terene. S predorsko povezavo je vas dobila odprto okno v svet, nove prebivalce železničarje in, zaradi bližine Jesenic, tudi vedno več železarjev. Ob staroselcih z vedno veliko otrok so rasle nove družine v novem delu vasi. Za mlade je bila vas s »placem« za igre z žogo, dobrimi smučarskimi tereni v Karavankah, tekaškimi tereni za Savo in skakalnicami pri Kureju center sveta. Vsi mladi smo se ukvarjali s športom, celo alpinizem nam ni bil tuj. Vedno nas je bilo dovolj za posamično in ekipno tekmovanje. Ob tem, da je bilo vsako tekmovanje druženje in zabava, si vedno upal, da boš lahko šel na večja tekmovanja.

Naravnih terenov za alpsko smučanje in tek ni bilo treba spreminjati. Vijuganje z Rožce ali nižjih delov do vasi je bilo pravi užitek, saj teren ni bil zaraščen z drevjem in grmičevjem. Tek po poteh Mežakle in ob Savi proti Mojstrani je z raznolikostjo terena kar sam vabil. Z daljšimi skoki na domačem terenu se je pričelo z izgradnjo skakalnic pri Kureju. Obe sta bili Bloudkovi mojstrovini.

Fantje so pred drugo svetovno vojno vsako zimo najeli lovsko kočo na Visokah in od tam smučali po okoliških terenih ter do Rožce. Nagib je omogočal, da so se pripeljali prav do vasi. Dnevna smuka od Rogarjevega rovta do vasi ni bila nič nenavadnega. Seveda pa je bilo treba vedno priti na hrib peš, če si se potem hotel zapeljati v dolino. Pa ni bilo problemov! V času Jugoslavije, ko je bilo prepovedano hoditi v obmejnem pasu, smo s smučanjem nadaljevali in z graničarji sklepali kompromise. Kadar pri tem nismo bili uspešni, so nas znali tudi z naperjenimi puškami pregnati v dolino. Tudi vklenili so nas. Če smo vse lepo uskladili, smo prespali v pastirski koči na Hruščanski planini, če ni bilo ključa, pa tudi v kravjih jaslih v hlevu.

Življenje na vasi je bilo ena sama kondicijska priprava. Mladi smo po potrebi doma in na kmetijah veliko fizično delali, poleg tega vsak dan igrali nogomet, hodili v hribe in tekali za Savo. Vrhunsko pripravljen si bil, če si pretekel od Hrušice proti Mojstrani, naprej v Radovno in Zgornjo Krmo, se pri garažah

Smučarska skakalnica pri Kureju
(Last Vladimir Dolžan)

bivših kraljevih oblastnikov obrnil in pri Psnaku zavil na lovsko stezo, se nato povzpел na planoto Mežakle in se čez Peske spustil na Hrušico. Lahko pa si se najprej povzpел čez Peske na Mežaklo, se spustil v Radovno in nadaljeval v Krmo. Tu si se obrnil in vračal domov preko Mojstrane.

Takrat sneg ni čakal zime. Zapadel je že proti koncu jeseni. Vsi smo ga težko čakali in smo že med sneženjem teptali vaško pot. Najprej otroci, potem pa še starejši. Prišli smo vsi, ki smo imeli kakršno koli opremo, ostali pa so se razporedili ob vaškem koritu kot gledalci. Prva vaška tekma je imela predvsem stilistični značaj. Še dolgo se je potem razpravljalo o najizrazitejših pozah in figurah. Sneg ni skopnel, zato smo pot uporabljali za sankanje, celo podaljšali smo jo. Z vrha Kavšl novega tala jo je izdolbel ata s konjem in tremi hlodi. Nekateri so se vozili z doma izdelanimi coklami ali lesenimi drsalkami. Ob preveliki hitrosti jih je ustavljal vogal Ramušove ali Hemne hiše, včasih celo vaško korito. Za smučanje smo steptali terene Zavoglom in v Krancah. Največ smo smučali alpsko, nekateri pa so tudi tekli in skakali. Smuči niso imele mase na drsni površini, takšnih z robniki pa je bilo malo. Večina je imela jesenove smuči iz domače delavnice. Tudi palice so bile lesene in narejene kar doma, leskove, otroci železničarjev pa so imeli bambusove. Vezi so bile »bindunge«, bolj napredni pa so imeli boljše kot so »rufi«, »kandahar«, »bilkštajn« in »lato« z dolgim jermenom za fiksno pritrjene čevlje na smuči. Čevlji so bili večnamenski, v osnovi za hojo in visoki do gležnja. Kape, rokavice in puloverji so bili spleteni doma, lepi in topli. Bund v glavnem nismo poznali in le malokdo jo je imel. V hudem mrazu smo zato čez volnen pulover oblekli kar »reklc«. Nekoliko boljše opremo so imeli tisti, ki so bili pri klubu - včlanjeni v klub. Nekateri so boljše opremo dobili od turistov, eden je bil celo tak junak, da jo je odtujil z vlaka. Smuči je vrgel skozi okno, turist je ostal brez, on pa je med nami izstopal. A tudi s tako opremo smo smučali in tekmovali.

Za vsako tekmo smo morali smučem posvetiti posebno pozornost že dan prej. Najprej smo drsno ploskev polakirali z nitrolakom. Nanašali smo ga z vato, ovito v gazo. Nanos je moral biti tanek in večkrat ponovljen. Ko se je lak posušil, smo ga premazali s svečo. Kdor je imel doma parket, si je lahko privoščil, da je za močno južen sneg uporabili parket pasto. Drugi smo z likalnikom na oglje na drsno ploskev nakapljali svečo in jo potem zalikali. Na koncu smo vse zgladili s pluto in krpo. Smuči so tako postale zelo hitre, toda maža se je kmalu izrabila. Vsakodnevni trening je bil dobra osnova za tekmovanja. Vso zimo nismo počeli drugega, kot hodili v šolo, se smučali in sankali, zvečer pa so starši morali pregreti premrle dele teles. Skoraj ni bilo dneva, da ne bi komu zanohtalo. Med seboj smo vedno tekmovali in natančno smo vedeli, v kateri disciplini je kdo najboljši. Po vaški selekciji smo se udeleževali tudi pravih tekem, največkrat na smučišču v Španovem vrhu. Sneg so poteptali Rovtarji in člani smučarskega kluba z Jesenic, ki so tam trenirali. Takrat še ni bilo sedežnice, le na delu od sedanje srednje postaje do

vznožja samega vrha je bila vlečnica. Tekma v Španovem vrhu se je za nas Hruščane pričela že pred 5. uro zjutraj, ko smo doma še v temi pozajtrkovali. Črno kavo projo z nadrobljenim kruhom in včasih jajce na oko je bil topel obrok za cel dan. V nahrbtnik smo dali pollitrsko steklenico kave, kos kruha in par jabolok. Ob 5.30 smo imeli zbor in prišli smo z vseh koncev vasi. Kljub raznim mladostnim nesporazumom smo bili pri športu enotni. Štartali smo od korita za napajanje živine. Spotoma smo pri Minci pobrali Kaplana. Po uhojeni stezi, po kateri so skoraj do Štrukla pozimi hodili graničarji, smo šli skozi Plavški Rovt čez Graben, mimo Udamča, po poti vse do cerkve in naprej po cesti do sedanje spodnje postaje žičnice, kjer je bil v Rovtah ob obilici snega navadno start tekme.

Če pa je bila tekma v Španovem vrhu, smo jo ubrali mimo Kopišarja do koč. Od Hrušice do smučišča je bilo kar nekaj hoje, zato smo vsake toliko časa počivali. Dokler je bilo temno, je zadišalo po žganju, ko se je zdanilo, pa smo lahko videli, da so se starejši krepčali z žganjem. Hodili smo dve do tri ure. Iti na tekmo je bilo nekaj posebnega, peljati se z vlečnico pa v tistih časih ena od redkih priložnosti. Na startu so nam razdelili številke, s svečo smo še malo pogladili smuči in potem je šlo zares. Včasih se je zgodilo, da je kdo od nas v svoji kategoriji dosegel dober rezultat. Če je bila sreča, smo se po tekmi še nekajkrat zapeljali z vlečnico. Vmes smo pojedli kruh in jabolka, popili kavo in že se je skupina Hruščanov zbrala za odhod. Drug za drugim smo odbrzeli s hitrostjo, primerno za tiste čase, v dolino. Vmes sta bila tudi dva majhna vzpona in potem zadnji spust proti domu. Nazaj je šlo veliko hitreje, kar prehitro smo prispeli v vas. Na pragu hišnih vrat sem odpel smuči in brez besed v kuhinji sedel za mizo, kjer mi je mama dala čaj in v »roru« čakajoče kosilo.

Vsakodnevno smučanje, hoja in tek so izpilili telo, gradila se je hruščanska trma in vzbujala se je želja po novem in po doseganju športnih uspehov. Izmed mnogih so nekateri postali vrhunski športniki, ki so tekmovali na olimpijskih igrah, svetovnih, evropskih in srednjeevropskih prvenstvih, državnih in republiških prvenstvih. Skupaj z drugimi dobrimi tekmovalci so se udeleževali memorialnih tekmovanj v Jugoslaviji (Dražgoše, Mavrovo, Igman, Mrkopalj) in bližnji okolici Hrušice (teki v Radovni, kurirski smuk na Pristavi).

Športa brez športnikov ni. Da pa je nekdo lahko postal vrhunski športnik in uspešen tekmovalec, je potreboval podporo staršev, dobro delo v klubu ali športnem društvu z dobrimi funkcionarji, organizatorji in sponzorji. Ti so ustvarjali pozitivno družbeno klimo, v kateri se je šport lahko razvijal. Ko je Hrušica imela vrhunske športnike, je celotna vas dihala športno. Organizirali smo številna tekmovanja v vseh kategorijah. Najštevilnejša so bila v smučarskih tekih. Na eni tekmi smo imeli tudi čez 80 tekmovalcev v vseh kategorijah. Znani smo bili po dobri organizaciji in naše proge so bile med najzahtevnejšimi. Tekmovalci so radi prihajali tudi na skakalne tekme, saj sta bili obe

skakalnici do tekmovalcev prijazni. Tekme v veleslalomu s Plavškega Rovta do Zavogla na Hrušici bodo tisti, ki so jih doživeli kot tekmovalci ali gledalci, težko pozabili.

Smučarski tek se je močno razvil takoj po osvoboditvi. Začetki so povezani zlasti z razvojem železarne in njene skrbi za športno udejstvovanje zaposlenih. Tone Preželj zavzet športnik in odličen tekač, je tekmoval v generaciji, ki je po rezultatih nekaj pomenila tudi v srednji Evropi. Hrušico sta takrat ob njem zastopala največkrat še Franc Oblak in Valentin Kuljat. Dobre rezultate so dosegali zlasti na memorialnih tekmovanjih, igrah železničarjev in metalurških igrah. Kuljat je prekmalu tragično preminil, Oblak in Preželj pa sta po aktivnem tekmovanju nadaljevala delo kot trenerja in tekmovalca veterana. Kasneje so na teh tekmovanjih nastopali mlajši z različnimi uspehi. Največ uspehov je v mladinski in članski konkurenci imel Janko Kobentar. Vaški hitrostni rekord, ki je bil hkrati tudi državni, je dosegel Miran Gašperšič, takrat najboljši alpski smučar. Med tekmovalci je bilo malo deklet, vendar sta Bojana Kobentar v teku in Polona Razingar v alpskih disciplinah dosegali odlične rezultate. Jeseniški hokejski bum je premamil tudi mlade Hruščane. Hokej ima pred drugimi športi več prednosti, igra je potekala v hokejski hali, hokejisti so imeli dobro organizacijo in poklicne trenerje, zmagovalna moštva pa so bila tudi materialno nagrajevana. Imeli smo dvajset državnih oziroma republiških prvakov, osem olimpijcev in dva trenerja – serviserja na olimpijskih igrah.

V nadaljevanju predstavljam športnike zlasti tekmovalce glede na športne zvrsti. Navedeni so tisti, ki so zrasi in živeli na Hrušici, se priselili na Hrušico ali pa živeli na Hrušici in se kasneje odselili. Posameznike je bilo težko opredeliti zgolj na eno športno disciplino, ker je kar nekaj Hruščanov nastopalo v vseh disciplinah. Trudil sem se, da bi navedel vse, ki so pomembneje prispevali k razvoju športa ali v državnem merilu dosegli vidnejše uspehe.

Tone Preželj in Franc Oblak
(Last A. Preželj)

Vaška smučarska tekma pred letom 1955
(Last J. Kobentar)

Športnike, ki so dosegli svetovne uspehe obravnava prispevek Janka Rabiča.

Alpsko smučanje: Levstik Lojzek, Polajnar Cvetko, Štolcer Kristo, Legat Srečko, Ocepek Drago, Pajar Joža, Kuljat Valentin, Gašperšič Miran, Koblar Jernej, Poljšak Sergej, Klinar Bojan, Kavalari Jani, Razingar Polona, Šušteršič Tomaž in Uroš, Razingar Jure, Sušnik Nika, Klinar Boštjan, Skube Klemen. Kurirskega smuka v Javorniškem Rovtu brez Hruščanov skoraj ni bilo. Največkrat so nas zastopali: Ramuš Brane, Šuštaršič Janez in Razingar Stane, ki je bil tudi serviser smučí. Smučarski skoki: Od 1911 do II. svetovne vojne: Razingar Stanislav, Majnik Dušan, Jerman Božo, Oman Stanislav, Penko Stane, Podbršček Miroslav, Kostanjšek Albinček. Po II. svetovni vojni: Razingar Ljubomir, Gaser Marjan, Zevnik Janez, Rajhman Rudi, Rajhman Janez, Kobentar Vinko, Klinar Lovrenc, Razingar Stane, Branc Joža, Brun Franci, Trpin Sandi, Sindi in Sašo. Smučarski teki in kombinacija: Preželj Anton, Kuljat Valentin, Oblak Franc, Kobentar Janko, Jeklič Boris st., Vidic Milan, Trpin Srečo, Bregant Vinko, Kobentar Jože, Kranjc Boris, Kobentar Boris, Slivnik Borut, Kobentar Igor, Kobentar Bojana, Novak Mirko, Lovrenčič Igor, Lah Franci. Hokej: Horvat Drago, Horvat Miha, Jug Lado, Jug Tom, Kopitar Matjaž, Kopitar Anže, Slivnik David, Klinar Blaž, Ščap Ivo, Raspet Bojan, Sušnik Marko, Kunšič Vinko, Jug Branko, Kern Milan. Umetnostno drsanje: Stanka Podlesnik, Anja in Kaja Otovič. Kegljanje na ledu: Alojzij Babnik. Alpinizem: Medja Maks, Dimitrov Pavel, Poljšak Janez.

Najzahtevnejši in najuspešnejši športni projekt kakšnega Hruščana je zagotovo uspeh Anžeta Kopitarja v hokeju. Ob športni zasnovi, ki jo je pridobil od staršev ter njunih prednikov, trdemu delu njega in družine, jeseniški hokejski osnovi ter strokovnemu usmerjanju in vodenju skozi kariero je dosegel in še dosega uspehe, na katere je ponosna vsa Slovenija.

Nekaj je bilo in je verjetno še v zraku na Hrušici ob vedno odprtem oknu v svet. Kako bo sedaj, ko se je odprlo še drugo okno in se obeta še tretje, pa bomo videli. Veseli nas lahko, da igrišče Na placu še vedno živi, da je za Savo vsak dan srečati vaščane vseh starosti in tudi na hribu je nekaj »hodačev«, ki skrbijo za kondicijo in zdravje. Vendar tistega buma, ko so naši vaščani hodili na olimpijske igre, verjetno ne bomo zopet tako kmalu doživeli. Opisani rezultati so bili plod amaterskega pristopa, kar je bilo za tisti čas čisto dovolj. Danes pa le profesionalni pristop vodi k vrhunskim rezultatom, zato amaterski pristop omogoča drugačne cilje, ki jim vsi lahko sledimo, to so športni duh vasi, zdravje, človeške vrednote in varovanje okolja. Za večino posameznikov in vas so ti cilji še bolj pomembni. Brez njihovega uresničevanja tudi ciljev vrhunškega športa ne bo mogoče postavljati. Je pa trenutno Hrušica preveč le spalno naselje in potrebuje aktivnejši in raznovrstnejši športni navdih. Izkoristiti bo potrebno športni potencial v sestavku navedenih posameznikov, ki so še na Hrušici, in pa tistih, ki v zimskem utripu niso navedeni, ker so bili ali so aktivni v letnih športih. Tekmovali bodo mladi, starejši pa se rekreirali in pomagali kot trenerji, svetovalci in funkcionarji.